

ων του Θωμά σε παλαιότερη εικόνα, πράγμα που είναι μεν φανερό αλλά το αναφέρει επίσης ο ίδιος ο ζωγράφος στην επιγραφή του που βρίσκεται στο κάτω μέρος της εικόνας. ΑΧΜΗ ΧΥ ΑΝΕΚΕΝΗΣΤΗΝ Η ΕΙΣΤΟΡΙΑ ΤΗΣ ΑΥΤΗΣ ΕΙΚΟΝΟΣ ΥΠΟ ΧΕΙΡΟΣ ΘΩΜΑ ΘΥΤΟΥ ...

Τα βημόθυρα στον ιερό ναό της Παναγίας, στη Λάνια φέρουν την εξής επιγραφή του Θωμά: «ΑΧΟΣΤ (1676) ΧΥ ΧΕΙΡ ΘΩΜΑ ΙΕΡΕΟΣ». Στον ίδιο ναό, είκοσι χρόνια μετά, υπογράφει και τον Εσταυρωμένο Χριστό στον Σταυρό επίστεψης τέμπλου. Η επιγραφή αυτή αναφέρει: «ΑΧ9ΣΤ (1696)/ ΧΥ/ ΧΕΙΡ ΘΩΜΑ/ ΘΥΤΟΥ». Σε μικρή εικόνα της Ύψωσης του Τιμίου Σταυρού από τον ίδιο ναό διαβάζουμε την επιγραφή ΑΨΗ (1708)/ ΧΕΙΡ ΑΝΞΘ ΙΕΡΕ[ΟΣ]. Αναλύοντας τα πρωτογράμματα ΑΝΞΘ θα λέγαμε ότι αυτά θα μπορούσαν να διαβασθούν ως «Αναξίου Θωμά».

Επίσης ο Θωμάς υπογράφει το 1688 και σε μεγάλο Σταυρό επίστεψης τέμπλου, που βρίσκεται σε αίθουσα του διοικητικού μεγάρου της μητροπόλεως Λεμεσού. Ο σταυρός φέρει σε μεγάλη κλίμακα τον Εσταυρωμένο Χριστό και στα τρίλοβα των τεσσάρων κεραιών του τα σύμβολα των τεσσάρων ευαγγελιστών. Στο ύψος των γονάτων του Χριστού βρίσκεται η επιγραφή ΑΧ-ΠΗ/ ΧΕΙΡ ΘΩΜΑ/ΙΕΡΕΟΣ.

Σε επιγραφή του στο πίσω μέρος της εικόνας του αγίου Ιωάννη θεολόγου από την εκκλησία του Αγίου Αντωνίου στη Λεμεσό, ο Θωμάς αναφέρεται και ως ιεροκέρυκας «ΑΧ9Ζ(1697) ΧΥ ΜΑΡΤΙΟΥ 30 ΧΕΙΡ ΘΩΜΑ ΙΕΡΟΚΥΡΥΚΟΣ»· τούτο πιθανότατα σημαίνει ότι είχε επίσημη άδεια για να κηρύττει και να επεξηγεί το Ευαγγέλιο. Από τον ίδιο ναό είναι και η εικόνα του αγίου Ιωάννη του Προδρόμου που φέρει την επιγραφή «ΧΕΙΡ ΘΩΜΑ ΘΥΤΟΥ ΑΧ9Α ΧΥ ΑΠΡΙΛΙΟΥ Γ».

Από τον ίδιο ναό προέρχονται και τα υπογεγραμμένα από τον Θωμά βημόθυρα (Α. Παπαγεωργίου, ΜΚΕ, τ. 6, σ. 46-47). Η επιγραφή στα βημόθυρα, που πρόσφατα έχουν συντηρηθεί, καταγράφει ένα επιπρόσθετο στοιχείο για τον Θωμά, ότι δηλαδή ήταν οικονόμος Λεμεσού. Η επιγραφή είναι χωρισμένη στα δύο βημόθυρα. Στο αριστερό βημόθυρο γράφει «ΧΕΙΡ ΘΩΜΑ ΙΕΡΕΩΣ/ΟΙΚΟΝΟΜΟΥ ΝΕΜΕΣΟΥ/ΕΥΧΕΣΤΑΙ ΜΟΙ ΔΙΑ ΤΟΝ

ΚΥΡΙΟΝ», ενώ στο δεξιό βημόθυρο γράφει «ΑΧ9Α ΜΑΡΤΙΩ/ ΠΡΩΤΙ/ ΕΤΟΣ ΧΥ».

Το 1691 ο Θωμάς υπογράφει και στα βημόθυρα που προέρχονται από τον ναό του Αγίου Μάμαντος Λεμεσού, τα οποία βρίσκονται σήμερα στον ναό του Αγίου Ιωάννη Ελεήμονος στη Λεμεσό. Εικόνα που υπογράφει στο εξωκλήσι του Αγίου Ερμούλου στα Καμινάρια των αγίων Ερμούλου, Παντελεήμονος και Σαμψών φέρει τη επιγραφή «ΧΕΙΡ ΘΩΜΑ/ ΙΕΡΕΟΣ/ΑΨΔ(1704) ΧΥ». Κ.ΓΕΡ.

Εικόνα της Θεοτόκου, έργο του Θωμά, ναός Αγίας Φύλαξης, Λεμεσός

Βιβλιογραφία:

Γερασίμου, Κ., «Ανασύροντας από την αφάνεια του ταπεινού αγιογράφου των εκκλησιών της Μητροπόλεως Μόρφου», *Ιερά Μητρόπολις Μόρφου, 2000 χρόνια Τέχνης και Αγιότητας*, Λευκωσία 2000, σ. 166. Χατζηχριστοδούλου, Χ. - Γερασίμου Κ., *Ιερός ναός Παναγίας Χρυσαιφυλιώτισσας αγίας Φυλάξως Λεμεσού. Ιστορία και Κεμήλια*, Λάρνακα 1998, σ. 50-52.

Θωμάς Ραιδεστνός. Πολύ λίγα στοιχεία είναι γνωστά στην ως τώρα σχετική έρευνα γύρω από τον Θωμά Ραιδεστνό. Πρωτομνημονεύεται στη μελέτη του Σωφρονίου Ευστρατιάδη, «Θράκες μουσικοί» [ΕΕΒΣ 12 (1936) 66], όπου κατατίθεται και ερώτημα για πιθανό (ανυπόστατο, βέβαια) συσχετισμό του με τον Κύπριο μελοποιό Θωμά τον Κορδοκοτό. Ο Αντρέας Jakovljević (*Δίγλωσση παλαιογραφία και μελωδοί-υμνογράφοι του κώδικα των Αθηνών 928*, Λευκωσία 1988, σ. 99), τον επισημαίνει επιπροσθέτως (βάσει του κώδικα Χιλανδαρίου 90) και ως μελοποιό ενός Χερουβικού.

Τέλος, ένα (κατά μελοποίηση του ίδιου Θωμά Ραιδεστνού) κοινωνικό της Κυριακής του Θωμά, *Επαίνει, Ιερουσαλήμ, τον Κύριον* (αόριστα μνημονευόμενο και από τον Σωφρόνιο Ευστρατιάδη,

ό.π.) ανθολογείται (μεταξύ των φφ. 377r-396r) στον κατά τα έτη 1767 και 1770 αυτόγραφο Αναστασίου του Βάια κώδικα Ήνροποτάμου 307 [βλ. Στάθης, Άγιον Όρος, Α', σ. 115]. Α.ΧΑΛ.

Βιβλιογραφία:

Ευστρατιάδης, Σωφρόνιος, «Θράκες μουσικοί», *ΕΕΒΣ 12* (1936). Στάθης, Γρ. Θ., *Τα χειρόγραφα βυζαντινής μουσικής. Άγιον Όρος*, τ. Α', Αθήνα: IBM 1975. Χαλδαιάκης, Αχιλλεύς Γ., «Ψαλτικές οικογένειες. Α': Οι Ραιδεστνούς», *Βυζαντινομουσικολογικά*, Αθήνα 2010, σ. 548, υποσημ. 42.

Θωμάς ο εκ Κέμπης ή ο Κεμπήσιος (Thomas von Kempfen/Thomas à Kempis). *Ασκητικός συγγραφέας του 14^{ου} αι.* Ο Θωμάς Κεμπήσιος γεννήθηκε περί το 1379/1380 στο Kempfen της Γερμανίας (30 χμ. βορειοδυτικά του Düsseldorf). Ήταν ο δεύτερος υιός του σιδηρουργού Johann Hemerken και της δασκάλας συζύγου του Gertrud. Μέχρι το 12^ο έτος της ηλικίας του παρακολούθησε μαθήματα στο λατινικό σχολείο του Kempfen. Εγκατέλειψε, εν συνεχεία, τη γενετήριά του, προκειμένου να εγγραφεί στο σχολείο της πόλης του Deventer. Κατ' εκείνη την περίοδο η

Θωμάς ο εκ Κέμπης

συγκεκριμένη ολλανδική πόλη αποτελούσε αναγνωρισμένο κέντρο του ουμανισμού. Το αστικό σχολείο του Deventer, από το οποίο αποφοίτησε αργότερα και ο Έρασμος, φημιζόταν για την άρτια κλασική εκπαίδευση που παρείχε. Αφού ολοκλήρωσε την εγκύκλιο εκπαίδευση, μετέβη στο μοναστήρι του όρους της Αγίας Αγνής πλησίον του Zwolle της Ολλανδίας. Το 1413/14 εντάχθηκε στις τάξεις του ρωμαιοκαθολικού κλήρου. Δαπάνησε τον μοναστικό του βίο εντρυφώντας στην προσευχή, την άσκηση, τη συγγραφή, την αντιγραφή και τη διάδοση της Αγίας Γραφής. Απεβίωσε το 1471

σε προβενγκυία ηλικία στο Zwolle. Το *De imitatione Christi* αποτελεί το πλέον διαδεδομένο έργο του. π.Γ.Κ.

Βιβλιογραφία:

Pohl, M.J. (έκδ.), *Thomae Hemerken a Kempis Opera omnia*, 7τ., Freiburg 1902-1922. LThK³, 9 (2009) 1531-1532. Iserloh, E., *Thomas von Kempfen und die Devotio Moderna*, Bonn 1976. DTC 15/1 (1946) 761-765. RGG⁴, 8 (2008) 377.

Θωμάς Μορ (Thomas More, 1478-1535). Άγγλος λόγιος, νομικός, κοινωνικός φιλόσοφος, σύμβουλος του βασιλιά Ερρίκου Η' της Αγγλίας, ένας από τους εξέχοντες διανοουμένους του αναγεννησιακού ανθρωπισμού.

Βίος. Γεννήθηκε στο Λονδίνο στις 7 Φεβρουαρίου του 1478. Ο πατέρας του Sir John More ήταν επιτυχημένος δικηγόρος, γεγονός που του επέτρεψε να προσφέρει στον γιό του τη δυνατότητα να φοιτήσει στα καλύτερα σχολεία της εποχής. Το διάστημα 1490-1492, ο νεαρός Θωμάς είναι ακόλουθος του Ιωάννη Μόρτον (John Morton), αρχιεπισκόπου του Κάντερμπερι, ο οποίος, εκτιμώντας τις νομικές του ικανότητες, του εξασφάλισε μια θέση σπουδαστού στην Οξφόρδη. Εκεί, ο Θωμάς έλαβε εξαιρετική κλασική παιδεία, έχοντας υψηλές επιδόσεις τόσο στην αρχαία ελληνική όσο και στη λατινική γλώσσα και γραμματεία. Ωστόσο, κατόπιν της επιμονής του πατέρα του, που ήθελε να τον δει δικηγόρο, εγκατέλειψε δύο χρόνια αργότερα τις σπουδές του, για να εκπαιδευτεί περί τα νομικά στο Lincoln's Inn στο Λονδίνο. Η νομική του εκπαίδευση ολοκληρώθηκε το 1502, οπότε ο Θωμάς έλαβε και τη σχετική άδεια της δικηγορίας.

Όπως πληροφορεί ο φίλος του Έρασμος, ο έτερος μεγάλος διανοητής της ευρωπαϊκής Αναγέννησης, κάποια περίοδο ο Μορ αντιμετώπισε πολύ σοβαρά το ενδεχόμενο να εγκαταλείψει τη δικηγορία και να γίνει μοναχός. Πάντως, μεταξύ του 1502 και του 1504 ζούσε κοντά στο Καρθουσιανό μοναστήρι, εκτός των τειχών του Λονδίνου, και έμαθε να ακολουθεί τις ασκητικές συνήθειες των μοναχών, υιοθετώντας συγχρόνως την πνευματική τους άσκηση. Εν τούτοις, το 1504, επέλεξε εν τέλει τον κοσμικό βίο και την πολιτική σταδιοδρομία. Ακόμη και τότε, όμως, συνέχισε να τηρεί αρκετές από τις ασκητικές του συνήθειες (λ.χ. φορούσε πάντα κατάσαρκα ένα τρίχινο ένδυμα).